

Нікітін Анатолій Анатолійович,
заступник директора Департаменту
персоналу – начальник управління
інформаційно-методичного забезпечення
Міністерства внутрішніх справ України,
кандидат юридичних наук

ДОСВІД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ В БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ

Вияви корупції в умовах сьогодення – явище, притаманне всім країнам (як тим, що розвиваються, так і розвиненим країнам Заходу й азійського регіону). Згідно з рейтингом «Індекс сприйняття корупції – 2019», підготовленим компанією «Transparency International», саме держави з розвинутою економічною та політичною системою досягли найвищих результатів у протидії корупції, частково *легалізувавши її у вигляді лобізму* [4]. Попри суб'єктивність рейтингу, який ґрунтується на експертних оцінках і коментарях, він дає загальне уявлення про те, хто є світовими лідерами антикорупційної діяльності. Під час вивчення досвіду держав – лідерів цього рейтингу стає очевидним, що їхнім урядам у процесі розроблення антикорупційних заходів вдалося здійснити багатофакторний аналіз ситуації, що зрештою ґрунтувався як на соціальних, так і на інституційних факторах.

США як держава, що має одну з найрозвиненіших правових систем у протидії корупції, акцентували на законодавстві. У Кримінальному кодексі США поняття кримінально караної корупції має ширше тлумачення, ніж у країнах Європи. Наприклад, згідно із законами США, держслужбовці в різних відомствах не можуть отримувати подарунки, які коштують дорожче за встановлену вартість [3].

Особливості боротьби з корупцією в США полягають у різноманітні й різнорівневої нормативних актів, децентралізованості прийняття рішень. Першим нормативно-правовим актом США, спрямованим на протидію та запобігання корупції, є Конституція США, прийнята 1787 року. Вона закріплює норму, відповідно до якої одержання хабаря (неправомірної вигоди) належить до розряду тяжких злочинів. Згідно з Конституцією США, за цей злочин президенту США можуть оголосити імпічмент. 1970 року в США було прийнято закон про контроль над організованою злочинністю в США. Розділ IX цього закону «Організації, пов'язані з рекетом і корупцією» передбачав заходи запобігання та протидії корупції. Ключова особливість зазначеного закону полягає в тому, що він спрямований на злочинну організацію загалом, а не на окремих корупціонерів. 1977 року в США було прийнято Акт про зарубіжні корупційні практики, положення якого забороняли підкуп іноземних посадових осіб американськими громадянами й компаніями [3].

Основні антикорупційні законодавчі акти включено до Зводу законів США. Однак вони можуть діяти не в усіх штатах. Наприклад,

підкуп посадових осіб приватних організацій офіційно заборонений нормами кримінального права лише в 37 штатах. В інших штатах у разі комерційного підкупу можливим є відкриття кримінального провадження за шахрайство. Тобто одні й ті самі дії підпадають під дію різних законів, різних формулювань. Водночас штати можуть приймати і власні закони. Поміж інших законодавчих актів слід виокремити Кодекс етики урядової служби, прийнятий ще 1958 року, доповнений законом «Про етику службовців державних органів» 1978 року зі змінами та доповненнями 1998 року. Крім цього, у країні діє виконавчий наказ президента США № 12731 «Принципи етики поведінки посадових осіб і службовців державного апарату». Усі ці акти актуальні донині та є важливим орієнтиром для держслужбовців щодо недопущення вчинення корупційних дій [2].

Ще одна особливість протидії корупції в США полягає в широкому тлумаченні поняття «корупція» і «підкуп», а також суворості покарання за корупційні злочини. Кримінальний кодекс США передбачає такі корупційні злочини: 1) хабарництво; 2) дача хабаря (неправомірної вигоди); 3) одержання хабаря (неправомірної вигоди). Згідно зі ст. 201 титулу 18 Зводу законів США, сума штрафу за дачу й одержання хабаря (неправомірної вигоди) становить потрібний розмір хабаря (неправомірної вигоди), або позбавлення волі на строк до 15 років (за обтяжуючих обставинах – позбавлення волі на строк до 20 років) [1].

Влада США створила такі умови в країні, що корупція починаючи із найнижчого рівня (для рядових держслужбовців, поліцейських, суддів) стає неvigідною. У США соціальні послуги у сфері освіти, медицини є надто дорогими, а держслужбовці США наділені певними пільгами як для себе, так і для членів своєї сім'ї в зазначених сферах. Проте в разі вчинення таким держслужбовцем будь-якого діяння, пов'язаного з корупцією, держава скасовує всі пільги, які їй надавала, коли та обіймала відповідну посаду.

Досягнення високих результатів у боротьбі з корупцією в певних сферах не означає, що корупцію в США цілком ліквідовано як явище. Відповідно до Рейтингу сприйняття корупції, складеного «Transparency International» 2019 року, США посідає 16-те місце у світі, натомість, для порівняння, Україна – 126-те місце [4].

Попри широкий спектр антикорупційних заходів у США, можна стверджувати, що влада в цій країні дотримується єдиної стратегії в методах протидії корупції, використовуючи загальноприйняті механізми, зокрема: 1) спрощення бюрократичних механізмів та інших адміністративних процедур; 2) удосконалення антикорупційного законодавства; 3) посилення покарання за корупцію як на законодавчому рівні, так і на рівні громадського осуду (наприклад, публікація списків корупціонерів); 4) підвищення рівня незалежності судової системи під час здійснення правосуддя над корупціонерами; 5) зміна кадрової політики на державній службі; 6) розмежування

повноважень державних службовців; 7) посилення ревізійних і регуляторних заходів з протидії корупції тощо.

Таким чином, можна констатувати, що, попри всі заходи із запобігання та протидії корупції, у США корупцію не ліквідовано, вона існує досі. Однак, порівняно з рівнем корупції в Україні, США досягли значних успіхів у цьому напрямі. Саме тому вищим державним органам влади України слід урахувати позитивні аспекти протидії корупції в США та перейняти їхній досвід для вдосконалення механізмів запобігання корупційним виявам у країні.

Список використаних джерел

1. Белёнова Т. С., Саклакова Н. В. Международный опыт борьбы с коррупцией. *Молодой ученый*. 2019. № 47 (285). С. 270–272. URL: <https://moluch.ru/archive/285/64154/>.

2. Денисов С. А. Опыт Соединенных Штатов в борьбе с коррупцией. *Чиновник. Информационно-аналитический вестник Уральской академии государственной службы*. 2004. № 5. С. 68–75.

3. Public and Private Laws: Browse. URL: <https://web.archive.org/web/20060711222023/http://www.gpoaccess.gov/plaws/browse.html>.

4. Transparency International : сайт. URL: <https://www.transparency.org/en/news/cpi-2019-Americas/>.

Опришко Ігор Віталійович,

заступник директора Державного науково-дослідного інституту МВС України,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник, доцент

АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

На сьогодні в Україні складна криміногенна ситуація в державі, високий рівень корупції та організованої злочинності, економічна нестабільність та поява нових типів загроз і злочинів унаслідок збройної агресії з боку Російської Федерації.

При цьому корупція стала для України, як і для багатьох інших країн світу, однією із суттєвих проблем на шляху її подальшого розвитку та створення безпечного середовища життєдіяльності людей.

Корупція в Україні має свої особливості та значно відрізняється від корупції у розвинутих країнах. Зокрема, це – корупція кризового типу. В першу чергу, вона породжується кризою сучасного українського суспільства та здатна її поглиблювати, маючи властивість зводити нанівець будь-які політичні, економічні, правові, моральні реформи в Україні. Саме тому, корупція стала реальною загрозою для національної безпеки та конституційного устрою України, насамперед, вона є основною загрозою українській нації, зокрема політичним, економічним, правовим, моральним, культурним засадам її розвитку.